

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 1.000.165.6

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Григорчук Т.В., Зубко О.В.

Київський національний університет культури і мистецтв

У статті здійснено доскональний аналіз тлумачень термінів «політика» та «культура». На його основі виявлено логічні точки зіткнення цих понять як передумови синтезу наукової категорії «політична культура» та її смислового наповнення. Обґрунтовано поняття соціально-філософського феномену політичної культури та винайдено власне вичерпне визначення цьому терміну.

Ключові слова: політична культура, політика, культура, суспільство, політичні процеси.

Постановка проблеми. В сучасній українській мові з'являється чимало новітніх конструктів, зумовлених процесами глобалізації, євроінтеграції, а найбільше, – розвитком політичних подій та процесів. Серед них особливе місце посідає широкоживаний термін «політична культура». Беручи до уваги лексичну сутність цього поняття, очевидним є те, що словосполучення «політична культура» складається з двох слів: прикметника – «політична» та іменника – «культура». Перше слово походить від грецького політїкї і в прямому сенсі означає діяльність самоуправління у полісі (місті, державі) [1]. Друге слово словосполучення латинське походження і в початковому значенні трактувалося як «обробток», «догляд» тощо [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття політичної культури досліджували у своїх працях такі вчені: С. Безклубенко, В. Ребкало, О. Толочко, В. Ясинська, П. Андрущенко, В. Бєбик, В. Конорчук та інші.

Виділення невиділених раніше частин загальної проблеми. У змістовому контексті двох понять «політика» і «культура» бачимо взаємодію двох соціально-філософських феноменів, двох взаємозалежних форм прояву особливостей людської життєдіяльності окремого суспільства чи суспільних об'єднань – політики та культури, які досі не досліджені, як соціально філософський феномен.

Мета статті. У цій роботі здійснено аналіз тлумачень термінів «політика» та «культура», а на його основі виявлено логічні точки зіткнення цих понять як передумову синтезу наукової категорії «політична культура» та її смислового наповнення, для більш глибокого розуміння сутності політичної культури і її культурологічного змісту.

Виклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, для більш глибокого розуміння сутності політики як соціально-філософського феномену, а також як елемента культури суспільства, а також і сутності культури слід звернутись до думок, викладених у працях відомих вчених. Поняття, взяті нами до вивчення широко віддзеркалюють погляди мислителів і вчених на політичне життя суспільства, на взаємозв'язок політичної та громадської сфер, політики та культури, політики й моралі тощо. Ці погляди, на нашу дум-

ку, стали основою, на якій сформована сучасна культурологічна концепція політичної культури.

Біля витоків трактування поняття політика знаходилися Платон і Аристотель. При цьому Платон розглядає особливості політичної поведінки окремих осіб у демократичному суспільстві, що на той час вважалося цілком інноваційною точкою зору. Аристотель, своєю чергою, подає чітко артикульовані проблеми, які має брати до уваги політик, оскільки він вказує на те, що людина за своєю природою є істотою політичною, чим практично закладає соціальні та культурні підвалини політичної науки. З точки зору Аристотеля, вказані обставини перетворювали політику в «царську науку» – науку, за допомогою якої можна поліпшити життя та створити гідне суспільство.

Вникаючи у сутність політики як наукової категорії, для нас є також цікавими думки Жан-Жака Руссо, який у своїх працях доводив, що політична свобода можлива лише в тій державі, де законодавцем є народ. Свобода, за визначенням Руссо, полягає в тому, щоб громадяни знаходилися під захистом законів і самі їх брали. Виходячи з цього він формулює і визначення закону як результуючої політичної категорії, відповідно до якої всякий закон, якщо народ не затвердив його безпосередньо сам, є недійсним – це взагалі не закон.

Впродовж подальшої історії було зроблено чимало спроб визначення політики та виявлення її характерних ознак. Проводячи структурний аналіз, у сучасній політичній науці можна виділити принаймні три групи визначень політики: а) соціологічні визначення; б) субстанціональні визначення; в) науково-сконструйовані визначення, що стосуються тлумачення політики як діяльності з цілепокладання. Важливо підкреслити, що всі перераховані підходи ґрунтуються на дійсних властивостях складного явища політики, хоча нерідко перебільшують значення «свого» критерію, зводячи його до детермінуючого чинника.

Соціологічні визначення вважають причиною і джерелом розвитку політики різні соціальні явища, тобто явища, створені людиною: економіку (марксизм, інституціоналізм, кейнсіанство, та інші течії); соціальну диференціацію в суспільстві та соціальні антагонізми (марксизм), а також мирні взаємини, взаємодія між зацікавленими групами (А. Бентлі, Д. Трумен). При цьому

якщо концепції антагоністичних соціальних відносин роблять ставку на конфліктну ситуацію як двигун політики, то отримала в даний час широке поширення теорія зацікавлених груп трактує політику як мистецтво забезпечення компромісу, балансу інтересів груп. Правові концепції вважають політику похідною від права і перш за все природних прав людини, які лежать в основі законів і діяльності держави (Б. Спіноза, Т. Гоббс, Дж. Локк). Етичні (моральні) концепції визнають додержавне існування природного права в формі моральних принципів людської спільноти (Аристотель, І. Кант та інші).

Друга група визначень політики – субстанціональна – виходить з трактування основного змісту політики (її субстанції) як суми дій, спрямованих на набуття, використання і утримання влади (Н. Макіавеллі, М. Вебер). При цьому ряд дослідників вважають глибинним джерелом таких дій психіку людини, процеси в його свідомості і підсвідомості (антропологічні трактування).

Третя група – так звані науково-сконструйовані трактування сутності політики розглядає її як процес діяльності, який визначає життя держави. Багатьма дослідниками підкреслюється функція цілепокладання політики як визначальна її сутність (теорія дії у трактуванні політики Т. Парсонса).

До групи науково-сконструйованих трактувань також відносять системне трактування сутності політики. З системної точки зору політика є відносно самостійним складним соціальним організмом, одночасно автономним і тісно пов'язаним з іншими сферами життєдіяльності суспільства. Але тільки політична система в цілому може задовольнити цілий ряд суспільних потреб, в тому числі – інтеграцію і стабільність суспільства, сприяти розвитку її культури. Зміст політики як системи виражається в її меті та цінностях, в мотивах і механізмах ухвалення політичних рішень, в проблемах, які вона вирішує.

Узагальнюючи різні погляди на сутність політики, її можна трактувати як **діяльність об'єднаних певними ідеями соціальних груп і індивідів з усвідомлення, визначення та подання своїх суперечливих колективних інтересів, вироблення обов'язкових для всього суспільства рішень, здійснюваних за допомогою державної влади**. Політика – це інструмент свідомого саморегулювання суспільства. Ядром політики є завоювання, утвердження та використання державної влади.

Не менш складною і багатогранною, на нашу думку, є сутність категорії «культура». Як відомо цей термін був запозичений основоположником англійської антропології Е. Б. Тайлором у німецьких істориків культури. Слово «культура» (лат. cultura) позначає обробку, обробіток, виховання, шанування. У випадках раннього вживання воно означало процес культивування, вирощування чого-небудь і стосувалося природних процесів. Згодом ці уявлення стали поширюватися і на людське суспільство з поступовим розширенням колишнього сенсу [3, с. 139–141].

У розширеному сенсі термін «культура» вперше був застосований в роботі давньоримського оратора і філософа Марка Тулія Цицерона «Тускуланські рукописи». Мова в його роботі йшла

про «обробіток» людського розуму. Традиція протиставлення культури як штучного світу до світу природному бере початок з роботи німецького філософа-просвітителя та юриста Самуеля Пуфендорфа і описане в праці «Про право природне і право народів».

У роботах французьких просвітителів культура постає як процес розвитку людського розуму та розумних форм життя, що протистоять дикості й варварству первісного буття людства. Німецькі класичні роботи представляли культуру як історичний розвиток людської духовності, еволюцію моральної, естетичної, релігійної, філософської, наукової, правової та політичної свідомості, що забезпечує прогрес людства.

У іншому напрямі досліджень щодо осмислення культури акцентовано увагу не на її поступальному історичному розвитку, а на особливостях культури в різних типах суспільства, розглядаючи її як сукупність цінностей та ідей, що визначають тип соціальної організації тощо. Першу спробу визначення культури здійснив Е. Б. Тайлор, який розумів культуру як складне ціле, що складається зі «знань, вірувань, мистецтва, моральності, законів, звичаїв і деяких інших здібностей і звичок, засвоєних людиною як членом суспільства» [4, с. 18]. Це визначення стало найпоширенішим в світі та продовжує залишатися таким, незважаючи на те, що з'явилися сотні інших визначень культури, які виходять з тієї чи іншої домінантної сенсу самого слова «культура».

У сучасних уявленнях виділяють чотири основні аспекти культури:

Загальний процес розвитку. Абстрактне позначення загального процесу інтелектуального, духовного, естетичного розвитку;

Цивілізаційний стан суспільства. Позначення стану суспільства, заснованого на праві, порядку, м'якості характерів тощо; в цьому сенсі слово «культура» збігається з одним зі значень слова «цивілізація»;

Форми та продукти інтелектуальної діяльності. Абстрактний вираз особливостей способу існування або способу життя, властивих певному товариству, якійсь групі людей, історичному періоду;

Сукупність зразків культури. Абстрактне позначення форм і продуктів інтелектуальної і, перш за все, художньої діяльності (саме цей сенс слова «культура» найбільш поширений серед широкої публіки).

У різний спосіб визначається культура і в залежності від сфери наукових досліджень, в рамках якої здійснюється така спроба. Так, історичний погляд на культуру розглядає її як результат динамічної взаємодії історико-цивілізаційних змін. Саме це є основою для з'ясування та тлумачення періодичності й ритму спостережень в тому чи іншому періоді руху культури.

В рамках соціології культури вивчаються будова і функціонування культури у зв'язку з соціальними структурами та інститутами.

У філософії культури розглядаються проблеми сутності, цілей і цінностей культури. Антропологічний підхід виходить з релятивістських позицій, знімаючи питання про рівень розвитку культури, критерії її оцінки, прогрес культури, допускаючи, що кожне суспільство через свою

культуру шукає і, певною мірою, знаходить цінності, спираючись на які воно зберігається і відтворюється. Нарешті, культурологічний підхід відрізняють інтегративність, міждисциплінарність, спроби дослідити культуру як єдину систему і особливий клас явищ.

У працях сучасних вітчизняних вчених аналіз феномена культури здійснюється в рамках наукового напрямку, відомого під назвою діяльнісного підходу. Представник київської культурологічної школи Вадим Іванов розглядає культуру як певний вимір і специфічну форму життєдіяльності людського суспільства. Вона виникає з історичною необхідністю як особлива інфраструктура в побудові усього людського світу, перш ніж її принципи і закони починають використовуватись членами суспільства. Тому генетичні корені культури сягають фундаментальних основ суспільно-людського ладу життя, а її властивості об'єктивним, природним чином складаються в суспільній організації раніше, ніж стають свідомими точками опори, правилами й нормами поведінки і творчості членів суспільства. Інакше кажучи, культурна форма як така одвічно є сутнісною визначеністю людини, способом людського буття, котрий реалізується у різногранності культурного існування індивідів та людських спільнот.

Значний вклад у вивчення культури як предмет наукових досліджень також вніс С. Безклубенко, який виокремив три аспекти з'ясування того, що являє собою культура: антропологічний, коли під культурою мають на увазі спосіб життя суспільства, народу чи групи народів (первісна культура, східна культура, європейська культура тощо); галузевий, коли під культурою мають на увазі певний аспект суспільного життя (економіка, наука, культура тощо); гуманітарний, коли оцінюють ступінь «цивілізованості» особи чи групи людей, навіть народів («культурна людина», «культурні народи», «некультурно», «висока культура», «масова культура», «елітарна культура» тощо).

Згідно з нашими спостереженнями, в наш час у широкому розумінні культура трактується багатьма вченими як процес і наслідок людської діяльності. Тобто, культура представлена як міра людського в природі, а також і у самій людині. Такий підхід дає змогу включити в сферу культури всі види людської діяльності: матеріальну й духовну діяльність в усіх формах їх прояву. Тому, на нашу думку, **феномен культури** можна визначити як **інтелектуальну, творчу, соціально-спрямовану діяльність людей і сукупність матеріальних та духовних цінностей, вироблених людством у процесі історії, а також взаємовідносини, що склалися в процесі створення, розподілу та споживання культурних надбань**. Завдяки вказаному визначенню з'являється можливість з'ясувати сутність і структуру культури, її гносеологічні та аксіологічні аспекти, закономірності розвитку та соціальні функції.

У відповідності з таким розумінням одні вчені виділяють в культурі матеріальну і духовну сфери, а інші – матеріальну, політичну і духовну. Беручи до уваги сказане вище та зважаючи на те, що культура є суспільним явищем,

з'являється можливість виокремлення певних її функцій, основними серед яких можна вважати такі: перетворювальна, пізнавальна (гносеологічна), комунікативна, регуляторна, або нормативна, функція емоційного регулювання життєдіяльності людини, ціннісно-орієнтаційна, які органічно взаємопов'язані та доповнюють одна одну. Однак, на думку багатьох дослідників, інтегративною функцією культури є людинотворча функція.

Слід підкреслити, що культура є тим мірилом людського буття, яке відповідає за розвиток людини як людини. Усе, що створене, будь-який предмет цивілізації зберігає в собі здібності і властивості людини, віддзеркалює її історичний досвід, потреби, цінності.

На етапі усвідомлення сутності наукових категорій «політика» та «культура», розуміння особливостей їхніх проявів, форм, функцій і значення, виникає необхідність пошуку точок зіткнення цих понять у процесі синтезу нової наукової категорії «політична культура». При цьому найбільший інтерес викликають процеси взаємодії елементів політики та культури в теоретичному аспекті, формування взаємозв'язків і взаємозалежностей, системоутворюючих елементів даної наукової категорії, роль і значення виявлених особливостей в контексті культурології як науки та у соціумі.

Концепція політичної культури, закладена М. Вебером, в основі якої людьми розділяються цінності, знання, традиції та інші (тобто культурні складові), дала можливість зрозуміти політичну культуру як явище, нерозривно пов'язане з культурою суспільства і формується під її началом.

Досліджуючи літературні джерела, цілком очевидним постає той факт, що більшість зарубіжних дослідників тлумачать політичну культуру, як явище, базоване на ціннісних уявленнях людини про політичне життя. Пошук сенсу в політичному житті, виокремлення смислових аспектів політики є, на нашу думку, особливою рисою сучасного бачення політичної культури в зарубіжній науці (С. Вайт). Мова йде не просто про сенс політичного життя, а про сутність соціального існування в культурному середовищі, яке сьогодні активно долає географічні межі окремих країн (Р. Саква, Б. Рассет, Дж. О'Ніл і М. Кокс, Д. Копел, С. Муді та Г. Немеров та ін.).

Сьогодні існують різні позиції бачення політичної культури у сучасній літературі. Ряд вчених із близького зарубіжжя продовжує вивчати політичну культуру в рамках доринкової традиції, де політична культура детермінується економічними відносинами. Основний елементом такої політичної культури є політична діяльність. При цьому розглядаються різні суб'єкти політичної культури, а мета загальна політичної культури – розвиток сутнісних (продуктивних) сил соціального суб'єкта. За такого підходу трактування політичної культури здійснюється в оцінному ключі, що демонстративно підносить її над іншими.

Проводячи дослідження феномену політичної культури в контексті теорії культури, український дослідник Петро Сас запропонував власне оригінальне тлумачення її інтегральної сутності. На думку, політичну культуру можна визначити, з одного боку, як спрямовані у світ політики прояви психологічних орієнтацій, ментальності,

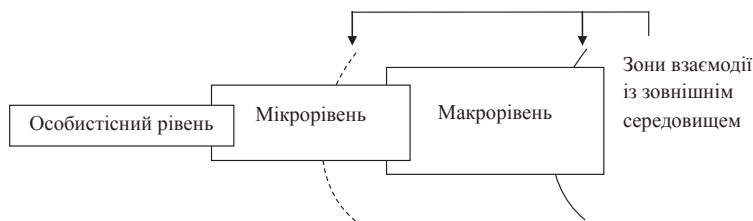

Рис. 1. Ієрархія рівнів політичної культури

ціннісних настанов та самосвідомості членів суспільства, а з другого – як специфічне знання, дискурсивну діяльність, які супроводжуються категоризацією політичних відносин та інших основоположних реалій суспільного буття (політична система, її інститути, релігія, мораль, історична традиція, економіка). Внаслідок вказаних обставин можуть утверджуватися певні настанови публічної поведінки. Політична культура має цивілізаційний вимір, який уособлює політична система та її інститути.

Цікаві думки нам пропонує В. А. Ребкало у докторській дисертації «Політична культура особистості: теоретико-методологічні засади дослідження і формування», де найбільш повно і послідовно розгорнуто концепт «політична культура – якісна характеристика політичного життя» у теоретичну систему. На думку дослідника, «політична культура як якісна характеристика політичного життя суспільства функціонує й реалізується у вигляді політичного виробництва», останнє ж «функціонує як соціально-практичний і концептуально-теоретичний механізм політичного життя» [5, с. 40]. По суті, тут ми бачимо запровадження принципово нового терміна як для політичної так і для культурологічної науки. Однак, на нашу думку, цей термін має значне смислове навантаження, оскільки уособлює в собі створення кінцевого продукту, в даному випадку – продукту політичного.

На наш погляд, при вивченні політичної культури необхідно осмислювати положення різних дослідницьких традицій. Зокрема, не слід зводити політичну культуру лише до індивідуальних позицій та орієнтацій. Необхідно враховувати різні суб'єкти політичної культури. У той же час детермінація політичної культури економічними відносинами не дає змоги бачити політичні культури різних країн як особливі, унікальні. На наш погляд, також невірно розглядати політичну культуру суто в оцінному ключі, оскільки це призводить до розуміння вищості одних культур над іншими.

При розгляді політичної культури як підсистеми культури ми дотримуємося думки, що політична культура – цілісне, складноорганізоване явище (система) – частина більш складної системи культури. При цьому ми спостерігаємо своєрідну ієрархію її рівнів (рис. 1), яка проявляється:

- на рівні індивідуума – особистісний рівень;
- на рівні політичної партії – мікрорівень;
- на рівні держави – макрорівень.

Як видно з рисунка, зазначені рівні політичної культури перебувають в органічному взаємозв'язку, доповнюють один одного, виходять один з одного. При цьому особистісний рівень характеризується ставленням окремої людини до

політичних процесів і персоналій, її готовністю до участі в політичних подіях, вмотивованістю тощо. Мікрорівень політичної культури віддзеркалює структуру політичних взаємин на рівні окремої політичної сили (партії, об'єднання, блоку), партійну дисципліну, структуру партійного апарату, прозорість фінансових потоків і матеріальних ресурсів, мотиваційний інструментарій, поведінкові особливості лідера та членів партії. Макрорівень демонструє взаємодію на між партійному рівні в середині країни. Тут йдеться про такі характеристики як толерантність, придатність до пошуку компромісів, вміння організувати та тримати у визначеному ключі діалог з партнерами та опонентами, здатність до швидкого пошуку альтернативних рішень тощо.

Варто зазначити, що практично кожен рівень політичної культури взаємодіє з внутрішнім і з зовнішнім щодо країни середовищем. Однак, пропонуємо особистісний рівень не розглядати, оскільки в політичному житті суспільства він помітний найменше. В контексті нашого дослідження нас найбільше цікавить мікро- та макрорівні. Мікрорівень політичної культури найбільш повно проявляє себе у внутрішньому середовищі. Цьому сприяє розміщення політичної інформації у ЗМІ, частота політичних (політично-розважальних) заходів, стійкість політичної платформи, наявність армії прихильників і симпатиків, харизма лідера тощо. Варто вказати на те, що інколи навіть мікрорівень політичної культури може являти собою своєрідну систему політичних маяків для світового співтовариства. Особливо це стосується країн, де діє невелика кількість політичних сил і кожна з них завжди залишається на поверхні політичного життя та культурних подій окремого суспільства. Однак, найбільш повно політичну культуру світові демонструє макрорівень. Саме тут відбуваються найпотужніші політичні баталії у найрізноманітніших формах і з використанням різних засобів, віддзеркаленню яких присвячуються перші шпальти провідних ЗМІ.

Основним методологічним принципом підходу до структури політичної культури для нас є виділення в ній чотирьох підсистем (рис. 2): когнітивної (знання, концепції, ідеї, ідеології тощо), ціннісної (цінності, ціннісні орієнтації, переконання тощо), афективної (політичні почуття, політичні настрої, традиції, звичаї тощо) та позиційної (сприйняття політичної культури в країні та поза її межами).

Ми дотримуємося позицій, що системоутворюючим елементом політичної культури є цінності, які стосуються політичної системи, наданих свобод, системи влади та владних відносин. Базові політичні цінності (найважливіші цінності) утворюють собою ядро політичної культури як системи.

Основна точка сполучення політичної культури і культури суспільства знаходиться в ціннісно-смислового ядрі культури. Базові цінності політичної культури є водночас основними цінностями культури суспільства. При цьому репрезентативним елементом політичної культури є позиційна підсистема, оскільки саме завдяки їй відбувається сприйняття суб'єкта політики як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі країни.

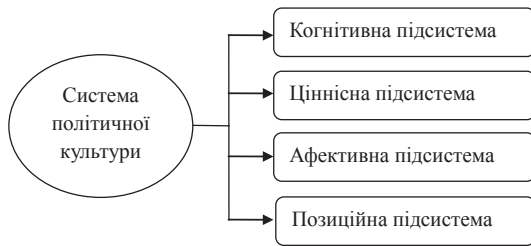

Рис. 2. Структура політичної культури

Беручи до уваги можливі принципи та структуру політичної культури, можна дійти висновку, що, будучи частиною культури, політична культура являє культуру не в односторонньому аспекті, а цілісно. Тобто, вона ізоморфна до культури, має аналогічну з нею структуру. Відповідно, всі елементи політичної культури можна розглядати і як елементи культури суспільства – духовної, соціальної, матеріальної. При цьому політичну культуру слід розглядати як складне, багаторівневе явище: на раціональному й емоційному рівні, на рівні актуальної та спеціальної культури, масової культури та культури панівної еліти.

В процесі вивчення політичної культури відкривається можливість зрозуміти її функції в суспільстві. Однією з важливих є прогностична, що виявляється у впливі її на динаміку політичного життя. Політична культура надає певне спрямування політичному процесу, виявляє вплив на формування і діяльність політичних інститутів, зумовлює поведінку різноманітних соціальних груп. Вона – найважливіша частина соціального клімату, що сприяє появі і сприйманню нового в суспільстві.

Нормативно-регулююча функція спрямована на забезпечення налагодженого і стабільного функціонування політичної системи. Політична нормативність включає людину у сферу прийнятої для даного режиму влади політичної поведінки.

Комунікативна функція полягає в тому, що через політичні традиції особистості передаються зразки поведінки, забезпечується спадкоємність у суспільному розвитку.

Важливо відзначити, що політична культура є найбільш циклічним і водночас незмінним елементом політичної системи, тобто реакцію суспільства на ті чи інші речі можна передбачити залежно від обставин. Однак стабілізація політичного процесу, наприклад в Україні, багато в чому залежатиме від демократизації в політико-культурній сфері.

Аналізуючи суб'єкт-об'єктні зв'язки політичної культури важливо враховувати особливості її носія. Суб'єктом політичної культури може бути особистість, група, регіон, населення країни в цілому і навіть світу в цілому. У цьому контексті політичну культуру можна розглядати як фраг-

ментовану систему широко поділюваних цінностей. В рамках однієї і тієї ж політичної культури можуть бути істотні відмінності в політичних установках, орієнтаціях, цінностях її носіїв. Відповідно – в межах політичної культур необхідно виділяти політичні субкультури.

Розглядаючи відносини політичної та загальнонаціональної культури, можна помітити, що цінності загальнонаціональної культури не завжди визначають безпосередньо цінності політичні. Політична культура, відчуваючи величезний вплив культури, в той же час сама може чинити серйозний вплив на культурні процеси.

Слід зазначити, політична культура, особливо якщо її розглядати в процесі демократизації, є дуже багатограним і нечітко відокремлюваним предметом дослідження. Її не можна вважати конкретним явищем, оскільки в результаті можна отримати софістичний парадокс: Україна не може стати демократичною, бо в ній погана політична культура, а політична культура в державі погана, бо відсутня демократія. Саме тому поняття політичної культури і не входить у виборчі законодавства. А головним є те, що не можна до кінця покладатися на світові розробки теорії політичної культури, оскільки їхньою основою стали зовсім інші суспільства [6].

Висновки та пропозиції. Узагальнюючи все викладене вище, можна стверджувати, що *політична культура – це частина загальнонаціональної культури, яка проявляє себе через систему когнітивних, ціннісних, афективних і позиційних орієнтацій суб'єктів соціально-політичного життя суспільства і представлена у формі інтегрального феномена, що характеризує синтез політичного світосприйняття, політичної дії та впливу на посідання стратегічної позиції політичною системою країни та її культурою у світовому співтоваристві.* Найбільш вагомим елементом цієї системи є комплекс цінностей, що визначають діяльність в політичній сфері суб'єктів політичної культури. А універсальним атрибутом політичної культури, тобто властивості, що стосується кожної людини даного суспільства, є політична свідомість, як частина суспільної свідомості, що утворюється сукупністю соціальних поглядів, емоцій, почуттів і уявлень, які відображають об'єктивні політичні відносини між великими групами. При цьому політична свідомість також має індивідуальні, групові, суспільні (масові) та професійні прояви. Політична свідомість наділена динамічною структурою, що реагує на будь-які соціальні зміни. Вона проявляється через поведінкові реакції, установки, стереотипи, політичну символіку та мову, соціальну міфологію. Вивчення цих проявів соціологічним інструментарієм дає змогу відстежувати динаміку політичної свідомості.

Список літератури:

1. Politics. Merriam-Webster. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/politics>
2. Поняття Культури. Сутність, структура та основні функції культури. Культура і діяльність. <https://daviscountydaycare.com/kultura-czivlaczzya/58-ponyattya-kulturi-sutnst-struktura-ta-osnovn-funkcz-kulturi-kultura-dyalnst.html>
3. Лурье С.В. Историческая этнология. 1-е изд. М., Аспект Пресс, 1997. – 448 с.
4. Тайлор Э.Б. Первобытная культура. – М.: Политиздат, 1989. – 573 с.

5. Ребкало В.А. Политическая культура личности: теоретико-методологические основания исследования и формирования: Автореф. дис. ... д-ра филос. наук. – М., 1991. – 40 с.
6. Толочко О.Л. Політична культура в українському суспільстві: стан та перспективи її демократизації на шляху до ЄС. <http://academy.gov.ua/ej/ej5/txts/07toldse.htm>

Григорчук Т.В., Зубко О.В.

Киевский национальный университет культуры и искусств

СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ ФЕНОМЕН ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Аннотация

В статье совершен доскональный анализ терминов «политика» и «культура». На его основе найдены логические точки соприкосновения понятий как предпосылки для синтеза научной категории «политическая культура» и ее смыслового наполнения. Обосновано понятие социально-философского феномена политической культуры и изобретено собственное исчерпывающее определение этому термину.

Ключевые слова: политическая культура, политика, культура, общество, политические процессы.

Hrigorchuk T.V., Zubko O.V.

Kiev National University of Culture and Arts

SOCIO-PHILOSOPHICAL PHENOMENON OF POLITICAL CULTURE

Summary

The article analyzes the terms «politics» and «culture», and on its basis logical points of contact of concepts are found as prerequisites for the synthesis of the scientific category «political culture» and its semantic content. The concept of the socio-philosophical phenomenon of political culture is substantiated and the exact definition of this term is invented.

Keywords: political culture, politics, culture, society, political processes.